

מהפכה של שלוה

חוף דוגה המשוקם בחודש האחרון. הגיע הרגע להתבוננות חדשה על חופי הכנרת צילום: גיל אליהו

משה גלעד

ש קט יכול להיות רועם. בחוף דוגה, שנפתח באוגוסט לאחר כמה שנים של עבודות פיתוח, התגלגל השקט כסופת רעמים באמצע הקיץ. אלף בני אדם בילו באותן שעות על החוף, בצ' פון מזרח הכנרת, והיה שקט ונקי. לא דברים מובנים מאליהם. היתה גם אווירה משפחתית. ילדים קטנים התרוצצו בין העצים ועל החוף, מאות מבוגרים ישבו על כסאות מתקפלים ודיברו. רבים חייכו. אחי דים, בבגדי ים צבעוניים, שיחקו שח ושש-בש. משפחה אחת שיחקה שבץ-נא. מישהי הרכיבה על הלוח את המילה "אנדרלמוסיה". ים של נקודות. לחופי הכנרת, גם לדוגה, יש היסטוריה. העבר שלהם מכתוב את הציפיות. סיפורי העבר מרחפים למעלה ומטילים צל. ההיסטוריה של חופי הכנרת רוויה בבעיות קשות מכל סוג אפשרי. הן כללו הונחה, לכי לוק, מוזיקה שנוגנה בקולי קולות ובחוסר התחשבות, מכות, ריהוט שעה באוויר, השתלטות גופים פרטיים או ציבוריים על קטעי חוף, ובעיקר הרגשה מעיקה שכל דאלים גבר. למה, מה תעשו לי?

המהפכה החלה לפני שנתיים, כאשר הכרזו על חופים שקטים סביב הכנרת. לפתע התברר שאפשר גם אחרת. אפשר לשבת על שפת האגם היפה בשקט וליהנות. זה לא קרה בכל מקום ולא בבת אחת, אבל התהליך החל. הספקנים אמרו, חלקם אומרים גם עכשיו, שאין סיכוי לביולוגי משפחתי שלו על גדת הכנרת. זה לא נכון. בסוף אוגוסט, באחד הימים הכי חמים והכי צפופים, היה שם נעים. המון משפחות בילו בשלווה. מאות אנשים ישבו במים וציננו מעט את הבטן. די בקלות מצאנו פינה מוצלת לשבת בה ורגע לאחר מכן טבלנו במים ונאנחנו בעונג. הגיע הרגע להתבוננות חדשה על חופי הכנרת, בייחוד אלה ממזרח לאגם, שם מתחוללים השינויים הגדולים ביותר. פתיחתו המחודשת של חוף דוגה מסמנת את השלב השלישי במהפכת הכנרת. הראשון היה הקמתו של איגוד ערים כנרת (תאגיד ציבורי שמנהל 17 חופים סביב האגם). בשלב השני הכריזו על שקט ועשו מאמצים לכפות אותו. השנה עברו לניהול האיגוד שני חופים נוספים: צמח המיתולוגי (שהיה סגור שלוש

בחדשים האחרונים נפתחו מחדש חוף דוגה המשפחתי וחוף צמח המיתולוגי, ובקרוב יצטרף אליהם חוף סוסיתא המשוקם. השאלה היחידה היא האם הציבור ישתף פעולה והאם הרשויות יצליחו לאכוף את הסטנדרטים החדשים, וכן הכנרת, לכל מי שחפץ בכך

שנים ונפתח בימים אלה מחדש) וחוף סוסיתא שהיה בניהול קיבוץ עין גב, עבר לפני שנה לניהול האיגוד והיה סגור עד עכשיו לשיקום. עכשיו הגיע השלב המכריע במהפכה — חוף דוגה הוא החוף הראשון שתוכנן ובוצע מכוחה של תוכנית מקיפה וכוללת (תמ"א 13/13) לחור פי איגוד ערים כנרת, שמטרתה פיתוח תיירותי והנגשת החופים לציבור, תוך שמירה על ערכי הטבע, הסביבה והמורשת. התוכנית כוללת 15 מ-17 חופי האיגוד וקטעים של שביל "סוכב כנרת". משרדי התיירות, האוצר, הפנים, האיגוד והגוף הביצועי שלו (רשות ניקון כנרת) השקיעו בפיתוח קטע החוף 30 מיליון שקל. סכום עתק במונחי פיתוח תיירותי של חוף אחד.

חוף דוגה משתרע על שטח של כמאה דונם. הוא כולל חוף רחצה מור כרו, מבני שירותים ומלתחות, הנגשה מלאה, מתקני ספורט ומשחק

וחניון מסודר למכוניות. הכניסה לחוף חינם. משלמים עבור החניה סכום נמוך שקבע האיגוד (5.90 ש"ח לשעת חניה). הפעילות בחוף נחלקת לשתי קבוצות שונות. יש את האורחים היומיים, כמונו, שמגיעים לכמה שעות, פורשים מחצלת, פותחים כיסא מתקפל וטובלים באגם. הקבוצה השנייה, ובדוגה היא גדולה מאוד, כוללת את אלה שלנים כמה לילות על החוף. הפיתוח של דוגה כלל חמש רצועות — עורפית (חניה וקרוונים), רצועת ספורט ונופש, רצועת קמפינג, שביל סוכב כנרת וחוף הרחצה. חופי הכנרת כאתר קמפינג הם מפלט חשוב ומצרך נדיר בישראל.

כמעט כל חופי הים התיכון נסגרו בפני אוהבי הקמפינג. בצפון מזרח הכנרת יש עדיין מרחבים פתוחים, חורשות גדולות של אקליפטוסים, בנייה מעטה וישובים רחוקים מקו המים. זה גם המקום היחיד בישראל שיש בו מסורת רבת שנים של קמפינג.

מחנה האוהלים הממוזגים

לאחר השדרוג יש בדוגה כמה אפשרויות לינה, כמה שמוגדר כ"תמהיל ראשון מסוגו בכנרת". אפשר פשוט להקים אוהל וללון בשטח הפתוח, רובו מוצל באקליפטוסים גדולים. זה כמונו בסיסי מאוד וכולל את השימוש בשירותים (נקיים אבל לא מספקים מבחינת כמות וגודל) והמקלחות (טובות ומעטות). החלק המשמעותי יותר כולל 40 אוהלים ממוזגים. בכל אחד מהם יש ארבעה מזרונים, כלומר אין מיטות. לצד כל אחד מהם ריהוט גינה בסיסי (שולחן וכסאות) ולכל שני אוהלים סמוכים יש מקרר אדום משותף, שעומד בחוף. האוהלים הממוזגים ניצבים

כנסיית 12 השליחים בכפר נחום. כל הכנסיות לחופי הכנרת ניהלו מאבקים כדי ששביל סובב כנרת לא יעבור בתחומיהן

לאחר כמה שנים של עבודות פיתוח, התגלגל השקט כסופת רעמים באמצע הקיץ. אלף בני אדם בילו באותן שעות על החוף, בצפון מזרח הכנרת, והיה שקט ונקי. ילדים קטנים התרוצצו בין העצים ועל החוף, מאות מבוגרים ישבו על כסאות מתקפלים ודיברו

מחפירה ומוטב לפוצץ אותם בדינמיט. אין סככות צל, אין מזנון, אין אוהלים ממוזגים. את שבירי שולחנות הפיקניק שעדיין ניצבים שם – מר טב לצרף לפיצוץ בשירותים.

לעומת החסרונות האלה יש בצאלון עדיין משהו "טבעי". מה פירוש "טבעי"? אם הגעתם אליו עם אוהל פרטי ומצאתם פינה מרוחקת – זה כיף גדול. אמנם אתם לא באתר נופש ותיאלצו, למרבה המכונה והצער, למצוא מקום נסתר לעשות את הצרכים, אבל הציוויליזציה, לטוב ולרע, עדיין רחוקה 40 שנה מצאלון. התקווה הגדולה היא שיש אמצע הדרך – בין דוגה המשודרג לצאלון הפרימיטיבי.

חוף סוסיא נראה השבוע כמו התשובה הנכונה לתקווה הזו. יש בו מבני שירותים חדשים ומסודרים. אין בו פיתוח יתר, אוהלים ממוזגים או קרוונים, אבל הוא דוגמה מעט בעייתית כי רצועת החוף בסוסיא צרה מאוד. אין בו כלל את המרחבים הגדולים של דוגה וצאלון. עצים ענקיים אמנם ניצבים על שפת המים והתחושה שהם יוצרים נעימה, אבל אם לא מצאתם מקום טוב ברצועת החוף – סוסיא עלול להיות מקום מדכדך. הירידה למים שונה בו מחופים אחרים – כי אין כמעט חוף אלא גרמי מדרגות שמובילים לאגם, ורק קטע קצר של חוף מוכרו, בו מותר רשי-מית להתרחץ.

התמונה הגדולה

עידן גרינבאום, יו"ר איגוד ערים כנרת וראש מועצה אזורית עמק הירדן, מסביר את ההקשר הרחב של המהפכה: "דוגה הוא הראשון במה" לך לשדרוג כל חופי הכנרת. לא כולם ייראו אותו הדבר. לחופים בצפון מזרח האגם יש עורף קרקעי ולכן אפשר להציב בהם קרוונים ולהכשיר מקומות לינה. אם יזונו בעתיד את כביש 92 שמקיף את הכנרת מזרחה אפשר יהיה לעשות כך גם בחוף שיוף-רותם, שם אין לנו איפה לפתח".

הביקוש עדיין עולה על ההיצע?

"יש מחסור אדיר במקומות לינה זולים. יש בעין גב כפר נופש נהדר, שחדר ללילה עולה בו כ-2,000 ש"ח. במלון סטאי המפואר עולה חדר 3,000 ש"ח ללילה. חסרים לנו מתחמי אוהלים משודרגים וקרוונים. יש ביקוש גדול בתחום הזה והמקומות המתאימים הם צאלון, דוגה, דוגית ואמנון. בחופים המערביים, מדרום לטבריה, תהיה טיילת עירונית יותר עם בתי קפה, מסעדות ושהיית יום".

איך יתנהל פיתוח החופים העתידי?

"בגלל העומס אי אפשר לסגור שלושה חופים לשנתיים. ניקח בכל פעם חוף אחד ונעבוד בו. בצמח השלמנו לאחרונה עבודה ענקית,

שביל סובב כנרת. רגע האמת צילומים: גיל אליהו

של כ-12 יחידות אירוח קלות. כמו כן יש במקום מסעדה (שהייתה סגר" רה בשעת ביקורנו), חנות שנראית כמו פיצוחייה ואין בה מכונית קפה. על השאלה איפה אפשר לשתות קפה השיבו כמה עובדים במשיכת כתף. חוף דוגה מנוהל מאז פתיחתו בידי קבוצת זכיינים פרטית, שכוללת את שמואל חזן, שניהל במשך כעשור את אגף התיירות של מועצה אזורי רית גולן והיזמים אילן אפרים ועופר זילברמן. ההכנסות של היזמים יגיי-עו ממתחם הלינה ומן המסעדה. הכניסה לאתר, כאמור, חינם. ההשקעה שלהם בניקיון, בפיקוח ובתחזוקה חייבת להיות עצומה. על כך יקום וייפול המיזם כולו. בחנוכת החוף אמר חזן: "שלושתנו יחד עם 100 שנות ניסיון, אותו אנו מביאים לחוף דוגה, ונעשה פה חוף לתפארת מדינת ישראל". הלווא?

ההשוואה המתבקשת היא עם כפרי נופש בחו"ל. רבים מהם פועלים בהולנד ובצרפת ומיועדים למשפחות עם ילדים. סנטר פארקס ולנדל הן שתי הרשתות המובילות של כפרים כאלה. הם ממוקמים באתרי טבע יפים – על שפת אגם או נהר. יש דמיון בינם לבין חוף דוגה, אבל יש גם הבדלים בולטים – הרווח בין האוהלים (בהולנד אלה בבתות), איכות חנות המזון באתר ופעילות למשפחות עם ילדים. השקט בדוגה, שנראה לנו כהישג חשוב, הוא המובן מאליו בכפרי נופש באירופה.

צאלון וסוסיא

המשך כביש 92 דרומה מוביל מדוגה לחוף צאלון, מרחק כשלושה קילומטר. צאלון הוא החוף הבא שישודרג, כאשר יצליחו לגייס את המי-מון הדרוש. התחושה בכניסה לחוף צאלון היא של משהו מוכר מאוד. כך נראו חופי הכנרת במשך עשרות השנים האחרונות. זה לא בהכרח רע, אבל זה לחלוטין לא מספק. ברוכים הבאים ל-1980.

המרחב של צאלון גדול ונעים. החניה בתשלום והכניסה להולכי רגל חינם. יש בו חורשת עצי אקליפטוסים גדולים, שמטילים צל מצוין. כר-גע הוא חף כמעט מכל פיתוח או נוחות. יש בו שירותים, שרמתם

המשך מעמ' 2

בשורה השלישית מהחוף, כלומר כחמישים מטר מקו המים. זה נראה נחמד ואחת הנשים שהתאכסנו באוהל כזה וחיכה אלינו באדיבות אמ-רה שזה מצוין, אבל שתי בעיות מתעוררות. הצפיפות של מתחם האוהלים לא הגיונית. מחנה 80 בימי הטירונות הרחוקה שלי סיפק אוהלים דומים (אמנם לא ממוזגים) במרחב גדול יותר וברוחים יותר סבירים בין האוהלים. התחושה היא שניסו לדחוס במתחם דוגה כמה שיותר אוהלים ולהרוויח. הבעיה השנייה היא המחיר היקר. בתקופת החגים גובים 1,600 שקל לשני לילות (אי אפשר להזמין לילה אחד). זה המחיר לאוהל ממוזג בו מתאכסנים ארבעה אנשים על מזון, עם שירי-תים משותפים במרחק 40 מטר.

מלבד האוהלים הממוזגים יש חניון ל-37 קרוונים כולל חיבורי חש-מל, מים וביוב לכל קרוון. בנוסף, הוכשרו אזורים להקמת אוהלי קבוצות

המשך מעמ' 4

במסגרתה הקמנו פארק שהיית'יום נהדר. יעשו שם ספורט, משחקים לידים ופחות חוף קמפינג למשפחות".

גרינבאום מסביר שהמדינה משקיעה המון כסף באיגוד ערים כנרת. התקציב הכולל מגיע כבר ל-45 מיליון שקל בשנה. המדינה, שמשקיעה כיום כשלושה מיליון שקל בתפעול השוטף של כל חוף, דורשת שיוציאו אותם לזכיינים. כך תוכל להפחית את תשלומי האחזקה השוטפת ולא-פשר פיתוח.

מנכ"ל משרד התיירות אמיר הלוי פותח את שיחתנו בכך שהוא נבוכ לומר לי כמה פעמים ביקר בחוף דוגה במהלך הבנייה, אבל אלה היו פעמים רבות. "הייתה לנו מעורבות עצומה באתר הזה, שיש לו בעיני משמעות גדולה. המדינה השקיעה שם תקציב גדול, איגוד ערים כנרת ורשות הניקיון עשו עבודה טובה והמפתח להצלחה טמון בדברים הכי בסיסיים – בשירותים, במקלחות ובתחזוקה שלהם. אתר כזה מקביל לשני מלונות גדולים בטבריה. יותר מאלף אורחים שמבליים על המים.

"הרעיון הוא לאפשר לינה וזולה ומכבדת על הכנרת. רצינו מקום שיש ספק את כל השירותים של קמפינג, בייחוד למשפחות שבאות עם אוהל פרטי ומשלמות עד 100 שקל ללילה. הכי חשוב ליצור עכשיו היצע של לינה וזולה עם שירותים ומקלחות ברמה גבוהה. ההמשך תלוי ביכולת של הקהל לשמור על התשתיות שנבנו ושל הזכיינים לתחזק אותם ברמה טובה".

חוף דוגה יכול, לדברי הלוי, לשנות את הדימוי הבעייתי של נופש לחופי הכנרת. לדבריו, בדוגה יש כללים ברורים להתנהגות, יש צוות שמנהל ויש קיבולת ברורה. הכיוון ברור – לינה מוסדרת. המדינה תצטרך לדבריו להגביר את האכיפה באתרי לינה פיראטית ולא מוסדרת, שהתוצאות שלה הן לכלוך, חיתולים חד-פעמיים ובקבוקי פלסטיק. זו

אוהלים ממוזגים בחוף דוגה המשוקם. צפיפות לא הגיונית

עתידם של החופים האלה יקבע את עתידה של הכנרת כאתר נופש ישראלי. אם חוף דוגה יצליח – חופים אחרים ייהנו. אם ייכשל – מוטב שלא לחשוב על עוגמת הנפש של כולנו

עכשיו הגיע השלב המכריע במהפכה – חוף דוגה הוא החוף הראשון שתוכנן ובוצע מכוחה של תוכנית מקיפה וכוללת לחופי איגוד ערים כנרת, שמטרתה פיתוח תירותי והנגשת החופים לציבור, תוך שמירה על ערכי הטבע, הסביבה והמורשת

בעיה זו עדיין לא נפתרה. מתנגדים נוספים צצו בכמה מקומות בטבע ריה ובמגדל. ההתנגדות העזה ביותר הועלתה מטעמן של הכנסיות בצ' פון הכנרת. כולן ניהלו מאבקים כדי שהשביל לא יעבור בחזית שלהן וביקשו שנתבי השביל יעקוף אותן, כלומר יתרחק משפת המים לדרום כים עוקפות.

כששפירא נשאל מה הבעיה עם מעקפים כאלה, הוא משיב: "זה עניין עקרוני. יש תוכנית מתאר ארצית שאמורה לשרת את כל תושבי המדינה ואין סיבה שכל אחד יבוא עם האינטרס הצר שלו, יגיד 'תעקפו אותי' ויקים גדר ניצבת. כדאי לזכור שזה שביל הליכה בלבד, בלי גישה לרכב. רוב הנתבי צר מאוד – כמטר בסך הכל. ברגע שמוותרים לגורם אחד זה נגמרה אסור להיכנע לבעלי עניין".

איפה ויתרתם?
"מנקודת מבטי הוועדה היתה חכמה על חלשים. היה נוח להילחם מול הקיבוצים וכפרי הנופש, וברור שקל לנצח שם, אבל מול הכנסיות הוועדה נכנעה. הכנסיות הן גוף חזק והן הפעילו מנופים דיפלומטיים כבדים ומשרדי עורכי דין גדולים. תסכל אותי מאוד שהוועדה בחרה לה' תחשב דווקא באינטרסים של גופים מחו"ל. הציבור שלהם הוא צליינים ואין סיבה שמדינת ישראל תאסור דווקא על הציבור שלה לעבור על גדת הכנרת".

אם אלך היום על השביל – איפה אתקל בבעיות?
"במצב הנוכחי תיאלץ לעקוף את הכנסיות בצפון הכנרת ואת אתר ספיה. תיאלץ לעקוף גם כמה קטעים במגדל, איפה שהמלון החדש והכנסיות, ואת וילה מלצ'ט. בהאון ובעין גב אפשר ללכת היום את כל הקטע וגם חוף צמח נפתח עכשיו מחדש".

האם המאבק הסתיים?
"מה פתאום? גדרות שחוסמות את המעבר על השביל על גדת הכנרת קמות כל הזמן, גם עכשיו. זה מאבק מתמשך, שלא מסתיים בבת אחת. מי שמפרק אותן בפועל זו יחידת עיטם של רט"ג ומשמר הגבול. זו עבר-דה אינסופית. אפשר ללכת סביב הכנרת ולחצות את החופים והיישור ביים, אבל כמעט 30 אחוז מההקפה עדיין לא מסומנים בנתבי האופטימלי".

חוף צמח המחודש, עם פארק שהיית'יום. המדינה משקיעה המון כסף צילומים: גיל אליהו

בהנהלת איגוד ערים כנרת), מתאר את תמונת המצב העכשווית על הש' ביל: "העובדה שהשביל נכלל בתוכנית המתאר הארצית היא הישג גדול לטובת הציבור. חייבים להגיע למצב בו אפשר לצעוד סביב הכנרת בש' ביל רציף, שמשמעותו שכל החסימות והפעולות הפיראטיות על החופים חוסלו". שפירא מתאר מאבקים קשים שהתנהלו בוועדת העורכים של השביל, שאמורה להחליט בשבועות הקרובים על הנתבי המדויק והסור פי. הוא מותח ביקורת על כך שהוועדה בחרה לדבריו להתחשב באינטרסים של חלק מהגופים סביב הכנרת ובמיוחד הכנסיות בצפון הכנרת, על חשבון האינטרסים של הציבור הישראלי.

"בהתחלה, כל מי שיושב סביב הכנרת ויש לו התנגשות עם השביל אמר 'אצלי אל תעברו'. היוצא מן הכלל היה קיבוץ גינוסר, שאמר כבר בשלב הראשון 'תעברו ונראה איך לעשות את זה הכי טוב'. בין המתנגדים בשלבים השונים של סימון השביל היו כפרי הנופש בקיבוצים מעגן, עין גב והאון והקיבוצים עצמם, שחוששים משיטפון של מבקרים שעושים מנגל על הדשא וצרכים בין השיחים. כאשר מפלס הכנרת היה נמוך וקו החוף רחוק מבתי הקיבוצים קל היה להתעלם מן הבעיה. עכשיו, כאשר הכנרת בשיא גובהה וקו המים קרוב לבתים – הבעיה מחמירה. השביל אמנם מסומן לאורך החוף לצד הקיבוצים והמעבר פתוח ואפשרי, אבל בשיחות קודמות עם ראש המועצה גרינבאום הוא הביע התנגדות להמשך המצב הנוכחי, שהוא בעייתי לדבריו ומפריע לתושבים.

גוף נוסף שהתנגד למעבר השביל בתחומו היה רשות המים באתר ספיר בצפון מערב הכנרת, ממנו יוצא המוביל הארצי. אנשי הרשות הביעו, לדברי שפירא, חששות מפני פגיעה של מטיילים במי המוביל.

כרגע הבעיה הקשה.

מנקודת מבטו של הלוי, הפוטנציאל הגדול לאתרים כאלה טמון בה' באת תיירים מחו"ל ודווקא מחוץ לעונה בה ישראלים ממלאים את חור פי האגם. בעיני רוחו הוא רואה המוני אירופאים ואמריקאים שרוצים לישון בשבוע שאחרי פסח עם שק שינה ליד האגם הקדוש להם. "כמה ימים על חוף היסי אוף גלילי" זה חלום מבחינתם" מסביר הלוי.

שביל סובב כנרת

שביל ההליכה שמקיף את הכנרת לאורך 60 קילומטר הוא הטבעת שמחזיקה את החופים וחלק משמעותי במהפכת החופים סביב האגם. השביל נהגה לפני כמעט עשרים שנה כיוזמה של החברה להגנת הטבע. המטרה הפשוטה, שנשמעת מובנת מאליה, היתה יצירת שביל שאפשר לצעוד בו על שפת הכנרת, קרוב ככל האפשר לקו המים, בלי לשלם, בלי מכשולים ובלי מעקפים מוזרים. השביל, שתכנן אילן איון, סומן בסימון שבילים לבן-סגול-כחול – אלא שאחרי כמעט עשרים שנה השביל עדיין לא שלם לחלוטין, יש לאורכו בעיות והוויכוחים נמשכים על התוואי בו יעבור.

חשיבותו של שביל סובב כנרת אינה רק לחובבי הליכה. הוא מסמן נושא עקרוני לחלוטין של שליטה בקו החוף. האם מותר לכל אחד מאיתנו לצעוד בלי הפרעה על חופו של האגם, או שבעלי עניין שונים – כנסיות, קיבוצים, יזמים – יכולים להציב גדר ולחסום את הטריטוריה. אם הם מנומסים הם אפילו יציבו שלט שאומר "לכו מסביב" כלומר צאו לכביש ותקיפו אותנו.

לירון שפירא, רכז מחוז צפון של החברה להגנת הטבע (שחבר גם